

Però així mateix trobem altres usos, en part substantius o en locucions diferents, que ens revelen que a Catalunya es troba la pàtria del mot: a l'església (jo encara ho havia presenciat d'infant a St. Agustí de Bna., on el meu pare ho feia de jove), a St. Feliu de Guíxols, a Solsona, *juli* i *júlit* és l'acte de tenir les palmes, lloers o palmons enlaire a dins de l'església el diumenge de Rams; i és l'acte de saltar a corda rapidíssimament (el gran joc de les meves germanes), de manera que els peus a penes arribin a tocar a terra; secundàriament, i des d'això, s'arriba a designar una pallissa, un jaco de cops o garrotades, o una derrota militar; que aquesta variant surt de *jòli(t)* per metafonia està encara corroborat perquè els corresponsals del Dicc. de Dialectes de l'IEC ho donaren amb *o* a Griera (que en la descurada «síntesi» del seu fraudulent «Tresor» registra també *jòli* «pallissa», «tunda», per més que hi negligèixi l'accent). Alguna d'aquestes accs. deu prolongar-se fins a terres d'Oc, puix que el *TdF* registra *estre en jòli* «être en chemise, légèrement vêtu». Per a la *ú* metafònica, cf. cat. *nuvi* *növius*.

De la grossa extensió de l'ús de *juli* com a exclamació de joc en tenim els testimonis més variats: «ballant la bolangera --- fan tots un blinco a l'aire, cridant *juli!*», Vic: Bosch, Conca de Tremp (BCEC, 1906, 282); amb poca exactitud reporta PzCabr. d'Eivissa «*xuli*: juego de comba»; el Dr. Macabich ho rectifica en *jugar al juli* 'saltar amb la corda'. Ara bé a Eiv. mateix es conserva el mot en una variant ben etimològica, parlant d'«AHot» que juguen i criden, amb el comentari: «s'ha armat un bon *juliu!*» (1964).

L'ús d'aquesta exclamació de *juli* a Bna. ens el confirma EdFontserè (1925); i en veiem autoritats en grans autors moderns amb l'acc. generalitzada d'una interjecció d'entusiasme: «El Comte Arnau --- / Per 'xo va deixant rastre / de plors i de renes; / pro els seus grans crits de *juli!* / ofeguen clams i prec», Maragall (O. C. I, 44); «obrí la finestra i tota la cambra se li omplí de la cridòria dels essers vivents», Coromines (Llàgrimes de St. Llorenç IV, ii, § 3, p. 277); id. (De Plaer no n'hi ha mai prou, iv, p. 185); i explicant la cerimònia a l'església: «Un nen que no esperi amb ànsia la Nit de Reis, ni faci *juli* amb el palmó o lloer pel Diumenge de Rams, ni mati els jueus a cops de maça a la tarda del Dijous Sant, ni salti a l'entorn de les fogueres cap al solstici de Juny ---», id. (Vida Austera, p. 55.7).

És versemblant, com va observar Spitzer (LexikK, 69) que tingués raó Mistral en posar aquesta locució, en la seva obra, en el seu article *jòli* 'alegre', adjectiu ja documentat en Goudoull c. l'a. 1600, i que realment ha circulat molt en aquell vessant dels Pirineus. En els nostres Aspres, a Vivers, hi ha el Serrat de Puigdenjoli (*puğdañjòli*, damunt el poble), que sembla venir d'un ús del dit adjectiu com a NP; cf. el cog. nom *Jolis* que *AlcM* troba sobretot en el bisbat de Girona i zones veïnes. ¿O seria un puig espatat, com si estigués primparat a manera d'una *paret en jòli*?

El nostre mot és indubtablement un manlleu del francès *joli*, fr. antic *jolif*, que si avui significa 'bonic, 60

bufó', era sempre 'alegre' a l'Edat Mitjana: el trasllat de l'accent és natural, puix que hi ha consciència que el francès fa aguts els mots amb *i* postònica (*mérite*, *avide*, *unique*), i per tant l'occitanitzarien canviant *joli* en *jòli*. En passar del Migdia de França a Catalunya es degué convertir el mot en terme nàutic, canvi que Jal explica dient que la nau «ayant l'air de danser, on disait qu'elle était en joie». Per més que no es pot negar del tot la possibilitat que l'aplicació nàutica ja vagi existir a França, com sigui que Brantôme (1527-1614) ja parla d'un vaixell *en joly*, però la manca completa d'altres testimonis francesos i la grandíssima quantitat d'hispanismes que caracteritza el llenguatge de l'autor de *Les Dames Galantes*, fa més probable que ací n'hi tinguem un, no contrastant-hi el fet que el punt de partida del mot vagi ser francès en definitiva. Sembla confirmar aquesta etimologia la locució aportada per Griera de la terra de Vic *estar de jolis* 'estar alegre'.⁴

Sigui com vulgui, per molt francès que fos l'origen últim, el mot va rebre del català no sols el nou significat sinó també la terminació, car és només en la nostra llengua on és normal que prenguin popularment una *-t* final afegida tots els mots que altrament haurien de terminar en *-i* àtona: *àpi(t)*, *prèmi(t)*, *col·lègi(t)*, *sòmi(t)*, *gèni(t)*, *espòli(t)*, *mèdi(t)*, *òi(t)s*; i vegeu un cas semblant en un altre terme nàutic, NÒLIT. En castellà i en italià la forma *en jòliite* / *en jòlito* o *in gidlito*, constant des dels testimonis més antics, confirma la procedència catalana.⁵ Ja vaig tractar d'aquesta qüestió en el DCEC (article en *jòlito*, on deixo alguna nota d'interès secundari), i abans breument en *Symposium* (Syracuse), 1948, 114-5.⁶

¹ A interpretar així els conduïa l'ús adverbial que se n'havia fet també en castellà, amb l'aplicació nàutica, en llenguatge fortament afectiu, i amb caràcter de frase feta, altrament només en pocs autors: Lope de Rueda (supra) i un passatge del *Cuento de Cuentos*, tirallonga de frases que Quevedo s'entretingué a colleccionar en qualitat de ridícules o absurdes: «el hermano se fue, rabo entre piernas, el maridillo echando chispas y todos se quedaron *en jòlito*; entonces la moza habló al alguacil muy sobre-peine y ---» (*Obras, ClCast.* iv, 182).—² A base d'aquests usos del Maresme, Mallorca, etc., s'ha innovat c. 1950-60 l'ús d'enjòlit, com a terme d'escriptors sobretot teatrals i cinematogràfics amb un valor semblant al de l'angl. *suspense* o *thrill*.—

³ Es pot comparar semànticament, en una llengua inconnexa, l'aplicació del basc *oreka(n)* alhora a «lanchas» i a «aves de rapinya» amb el sentit de «sin adelantar ni retroceder» i d'altra banda «en equilibrio» (guipuscoà, bisc.), que Mitxelena (*FonHivca.*, 83), explica com a compost de *ore* «masa» + *-ka* adverbial, i que amb metàtesi i terminació diferent dona el guip. dial. *erakan*, pròpiament «amasando», però també *eraken* «cerniéndose (las aves)» (cf. cast. *cernicalo* derivat de la família de *cernerse*).—⁴ En canvi el *Facet* (S. xiv), on s'usa com a adjectiu a la francesa, en cas subjecte *-is*,